

NASLOVNICA

SADRŽAJ

INTERVJU S POVODOM

KRITIKA I...

MANIFESTACIJE

L. ČLANCI SURADNIKA

L. [STUDENSKI ČLANCI](#)

L. Dioniz2016. predstave i radionice

L. [49. PIF](#)L. [Gugić S. Raznolikost lutkarskih izričaja](#)

L. Bialni Festival lutke 2016.

L. Lutkokaz 2016

ESEJI

IZDAVAŠTVO

Stipe Gugić

stipe.gugic@gmail.com

Raznolikost lutkarskih izričaja

Sredina mjeseca rujna i ove je godine u Zagrebu bila u znaku lutke. Od 13. do 18. rujna održao se, ni manje ni više, nego 49. međunarodni festival kazališta lutaka - PIF posvećen lutkaru i lutkarskom redatelju Zvonku Festiniju. Pretprogram festivala donio je brojne lutkarske radionice za sve dobne skupine. Uslijedila su i otvorenja izložbi Wayang – Indonezijsko lutkarstvo, autorica Teje Škrinjaric i Marine Pretković te izložbe dječjih radova Lutka, maska... PIF. Održana je promocija lutkarskog filma Katarine Arbanas *Jan putuje*, a u službenom dijelu programa i promocija dviju knjiga *Mile Gatara i zadarsko lutkarstvo* autorice Theodore Vigato i *Vjera u Lutku* autora Edija Majarona. Izvan konkurencije predstavili su se Malo kazalište lutaka Let s dvije predstave *Bremenski muzikaši* i *Plesna haljina žutog maslačka*, Red čuvara grada Zagreba s *Legendom o svetom Jurju i zmaju*, Teatar TO GO s predstavom za djecu *Uspavanka za Uspavanka*, Triko cirkus teatar akrobatski je dočarao *Snježnu kraljicu*, a Ujak teatar iz ruske federacije predstavio se s predstavom *Štuka*. Izvan konkurencije predstavili su se mali lutkari lutkarskih skupina OŠ Pavleka Miškine, OŠ Gustava Krkleca, OŠ Trnsko te OŠ Frana Galovića kao i studenti Umjetničke akademije u Osijeku sa svojim završnim ispitima *Putovanje u središte sebe*, *Petrica Kerempuh tajni agent* i *Faust* koji je zatvorio ovogodišnji PIF.

U službenom dijelu natjecanja predstavilo nam se čak 16 predstava iz 10 država (Bugarska, Izrael, Kazahstan, Meksiko, Rusija, Slovačka, Slovenija, Srbija, Španjolska i Hrvatska). PIF-ova groznica otpočela je predstavom *Tko konjima plete grivu* Regionalnog kazališta lutaka 'Alakay' iz Kazahstana. Priča prati život konjića Colta koji prolazeći kroz razne životne prilike i neprilike pokušava pronaći svoj identitet. Sve je dočarano uz pomoć tradicionalnih kazahstanskih instrumenata koji nisu bili samo u funkciji atmosfere nego su gotovo šamanski pokušavali dozvati duhove koji su gospodari prirode. Tako je svaki glumac i njegova osobina prikazana u funkciji jedne životinje s kojom se može poistovjetiti. Animacije gotovo da i nije bilo jer su lutke u ovoj priči samo metafora i kao takve postaju konvencija koja ne smeta već još jače dočarava život nomadskih naroda. Glumci plešu, bore se, skaču, zazivaju i nariču tako da je predstava ostavila dojam rituala što i je njeno iskonsko podrijetlo. Bez ijedne razumljive riječi, predstava je uz jaku i jednostavnu simboliku oživila kožu i zacaklila zjenice.

Nadasve čarobno iskustvo mogli smo doživjeti u predstavi *U zemlji prstnih lutaka* kazališta lutaka Zapik iz Ljubljane. Na samom početku predstave upoznali smo prstnu lutku guščicu Lisu koja se izgubila i traži našu pomoć da se vrati kući. Kada smo joj pristali pomoći čekao nas je pravi mali labirint iskustava. Ova predstava ne dopušta najmlađima da budu pasivni gledatelji, oni pjevaju, glume, lutkare, istražuju sjene, ali i sva osjetila svoga tijela. I kada smo Lisu vratili u njen prekrasni dom u kojem živi mnoštvo prstnih lutaka, interaktivnosti nije bio kraj već su djeca dobila priliku da postanu pravi umjetnici u izrađivanju prstne lutke koja ih poslije može naučiti igri i prijateljstvu. Nevjerojatno je koliko jedan običan prst koji nema veliki raspon animacijskih mogućnosti kupuje svojom umiljatošću sve malene, ali i nas velike.

Kazalište lutaka La Cucharacha iz Meksika predstavilo se predstavom *Usmena predaja i ekologija*. Unutar crnog teatra animatori su nam uz pomoć slika predstavili četiri priče o razumijevanju života iz njihove bogate usmene predaje koja održava kulturu njihove djece. Upravo zbog takvih motiva predstava nije bliska niti našem narodu niti običajima, stoga nam je bila nerazumljiva, što je djecu činilo nezainteresiranom publikom. Previše je slika u kojima se nije odvijala nikakva radnja, nego je život jednostavno trajao uz glazbenu pratnju, stvarajući monotoni unatoč dobroj

animaciji.

Predstava *Srjeguljica* Mini teatra Ljubljana iz Slovenije donijela je sarkastičan komentar stvarnog stanja svijeta. Likovi ove priče ostali su isti, samo su malo izmijenjene okolnosti tako da ništa nije idealizirano nego stvarno. Priča je uprizorena u mračnom rudarskom gradiću gdje likovi žive uz pomoć moderne tehnologije, ističući pri tome ekološku krizu i nekontrolirano zagađivanje okoliša. Dvoje animatora vješto je animiralo istovremeno čak nekoliko marioneta sicilijanki, formirajući pri tome za svaki lik drugi glas, ne padajući u tempo-ritmu niti u jednom trenutku. Osim izrazite estetike scenografije istakla se i estetika govora u kojem su korišteni moderni termini i britki humor koji nasmijavaju, ali i educiraju

šaroliku publiku.

Španjolci su se predstavili predstavom kazališta Claveles *Sedam kozlića*. Jedna glumica/animatorica pričala je cijelu standardnu priču o sedam kozlića, koristeći samo nekoliko riječi i zvukova koji imaju određeno značenje. Glumica se koristila glumom tete u vrtiću i bila je perfektna u svojoj onomatopejskoj i gestikulacijskoj iritantnosti. Scenografija je bila multifunkcionalna i vizualno primamljiva, oblikovana u tonovima zelene boje i drva. Cijela predstava djelovala mi je kao slikovnica za djecu u kojoj nema previše animacije. Likovi sedam kozlića prikazani su u nekoliko oblika lutaka gdje se od djece tražila njihova sposobnost prepoznavanja, a u tome se očitovao i rijetki element lutkarskog razmišljanja. Unatoč svemu, velikom dvoranom punom djece vladala je tišina i zainteresiranost. Mene je oduševilo što je vuk konačno bio zelen.

Predstava *Nakaze* Kazališta lutaka Maribor iz Slovenije ponudila je lutkarski sadržaj za odrasle temeljen na istoimenom horor filmu Toda Browninga. Predstava je to s dobrom dozom jeze koja struji zrakom sve do spuštanja zastora. Glavni likovi su cirkuske nakaze (lutke) i cirkuski virtuoz (ljudi). Patuljasta marioneta Hans ostavlja svoju djevojku lutku kako bi ostvario svoju vezu s prelijepom, ali čovjekolikom Kleopatrom koja ga samo materijalno iskorištava. No kada lutke otkriju pravo lice čovjeka, odlučuju se osvetiti i vratiti istom mjerom. Lutke su toliko žive i lijepe. U odnosu spram ljudi uopće ne smetaju nego stvaraju jednu koheziju unutar tog svijeta lijepog i ružnog, gdje čovjek poprima jednu drugu vizuru. Uistinu smo povjerovali u ljubav između malene lutke i prekrasne djevojke, suosjećajući s lutkom. Predstava je temeljena na neizbježnoj morbidnosti, gdje lutke bebe, simbol čistoće i nevinosti, postaju nimfomanke, rađaju, imaju bradu, nemaju udove i slično samo iz razloga što žude za prihvaćanjem, a ne za osudom.

Ukradeno sunce Gradskog kazališta lutaka Split nastalo je po motivima ruskog pisca Komeja Čukovskog i donijelo na scenu jednu drugačiju estetiku dječje predstave. Iako su lijepa scenografija, žive lutke i začudna atmosfera kupili gledatelja na početku, s vremenom je sve palo u drugi plan jer je priča postala jednolična i predvidljiva. Sunce je ukradeno na jednostavan i kazališno nemaštovit, iako i dalje estetski lijep, način, a najzanimljiviji događaji su se prepričavali. Unutar fabule ipak se iščitava priča o prijateljstvu. Svi strašni zvukovi kao i utemeljeni zli likovi nastali su na licu mjesta, pred našim očima, tako da u ovoj priči smanjene svjetlosti ipak nema straha.

Predstava Lutkarske organizacije koju fakat trebamo – LOFT i Kruna Tarle-art iz Zagreba *Iš'o Viljo u dućan* podbacila je i likovnošću i sadržajem. Predstava je namijenjena onima jako malenima, no nije im ništa ponudila te je djelovala poput istraživanja što može zainteresirati djecu.

Ljubav P i strast B predstava je kazališne kreativne skupine diplomanata umjetničkih škola iz Slovačke pod nazivom Odivo. Priča je temeljena na drami F. G. Lorce *Ljubav don Perlimplina* gdje je odigran uobičajeni nesretni ljubavni događaj jedne večeri, ispričan iz vizure triju lutaka i jedne glumice. Predstava je vizualno jako dojmpljiva i u sebi nosi esenciju Lorkinog opusa i atmosfere. Korištene su stolne multifunkcionalne i trik lutke koje same po sebi već nose neku poetiku. No taman kad smo pomislili da nas predstava kupuje, u prvi je plan uskočila glumica sa svojim suvremenim plesnim, ali i kazališnim scenskim izričajem, razvlačeći radnju, pri čemu se smisao gubio, a nejasnoće i uznemirenost nametale.

Kazalište mladih Novi Sad predstavilo se izvedbom predstave *Ožalošćena obitelj* Branislava Nušića. Odmah su nas u početku kupili začudnom atmosferom te svojom glumačkom dosjetljivošću i energijom, da bi se potom vješto pred našim očima pretvorili u groteskne lutke kao simbol gubitka vlastite čovječnosti. Izuzev te simbolike, potrebu za igranjem ovog teksta nisam vidio u lutkarskom kazalištu. Predugo trajanje i previše teksta lutka nije tolerirala. S obzirom da su bili likovi pola ljudi pola lutke, zanimljivo ih je bilo gledati u različitim fizičkim položajima gdje se potencirala njihova neljudskost. Puno glumaca na malo prostora nije smetalo zahvaljujući vještoj uigranosti.

Dječje kazalište Branka Mihaljevića u Osijeku izvelo je predstavu *Nije me strah*, još se jednom pokazavši kao izvrstan ansambl u kojem se vidi dobra režija, uigranost partnera, lutkarsko razmišljanje, ali prije svega izvrsna animacija. Jedino što možda još nedostaje je skok u neke nove forme i žanrove.

Predstava u kojoj je ispričana priča svih nas svakako je ona kazališta Key iz Izraela *Kad je sve bilo zeleno*. Nježna je to priča o odnosu čovjeka i prirode koja se uzdima zbog pohlepe i sivog betona, ali se primiri kad čovjek shvati da je priroda jedina njegova domovina. Scenografija

nudi mnogo, pred očima auditorija stablo cvijeta, vene i lomi se, a lutke stare. Zanimljivo je da su scenografija i lutke napravljeni od recikliranih knjiga što dodatno pridonosi autentičnosti priče. Animacija je bila profinjena, a lutke žive u svakoj pori svog postojanja. Unatoč svemu priča nas nije ostavila bez daha jer smo u svojim dubinama svi mi svjesni kakav kraj sebi krojimo udaljavajući se od prirode.

Predstava *Crvenkapica* Zagrebačkog kazališta lutaka oduševila je u broju nekvaliteta. Što se tu dogodilo, zašto i tko je tko, teško je odgovoriti. Korištene su lutke javajke, ali nisu animirane nego se njima samo mlatilo po zraku, spuštalo ih se i dizalo bez ikakva reda i konvencije. Također, animatori nisu otvarali usta lutkama dok su govorile. Za impresivnu scenografiju možemo tek reći "šteta novca". Lutkarskih elemenata ne može se izbrojati na prste jedne ruke, a i oni koji su se pojavili već su toliko puta korišteni da ne oduševjavaju. Ovo je priča o djevojčici Crvenkapici koja ne educira. Žalostno je što se neki animatori srame pokloniti nakon predstave, a još žalosnije što se plješeće poznatim glumcima jer su poznati, a ne jer su obavili dobar posao.

Zadnja predstava koja se odigrala u konkurenciji bila je za one starijeg uzrasta. Riječ je o predstavi *Obitelj Samsa* Bugarske skupine Sfumato. Na originalan i provokativan način odigrana je velika usamljenost te nedostatak komunikacije s bližnjima. Korištena je lutka marioneta koja poslije mijenja svoj oblik. Na njoj se nalazilo nekoliko animatora kao i sam Gregor glavni lik priče. Animator je pokazao zavidnu sposobnost "beatboxanja" kao funkciju govornog aparata kukca, no s vremenom je postao malo zamoran. Ostali animatori su pokazali zavidne tjelesne deformacije i ekscese, ali su ostavili i dojam jako uigrane grupe. Predstava možda traje malo predugo s obzirom da se ne događa ništa unutar odnosa, nego se repetiraju scene te nam je na samom početku bilo jasno kuda ide. Također, predstavu su zatvorila tri kraja i mislim da je

nabacano malo previše elemenata samo zato jer dobro izgledaju.

Međunarodni stručni žiri u sastavu Marijana Petrović (Republika Srbija), Nina Maliková (Češka Republika) i Igor Tretinjak (Republika Hrvatska) donio je jednoglasnu odluku da Grand Prix Milan Čečuk ide predstavi *Snjeguljica* koja je pokupila i glavnu nagradu dječjeg žirija. Nagrada Tibor Sekelj za predstavu s najhumanijom porukom dodijeljena je predstavi *Kad je sve bilo zeleno*. Katya Petrova dobila je nagradu za scenarij i režiju predstave *Obitelj Samsa*. Marek Bečka i Zala Dobovšek primili su nagradu za adaptaciju i dramaturgiju predstave *Snjeguljica*, a Alena Pavlović za scenografiju u predstavi *Ukradeno sunce* dok je za tehnologiju lutaka nagradu odnio Žiga Lebar u predstavi *Sutra je bila zabava*. Nagrade za animaciju dobili su Regionalno kazalište Alakay za animaciju u predstavi *Tko korjima pleće grivu*, Metka Jurc za ulogu Hansa u predstavi *Nakaze*, Maria Danadová za igru s lutkama u predstavi *Ljubav P i strast B*, Edi Čelić, Aleksandra Colnarić, Areta Ćurković i Kristina Fančović za animaciju lutaka u predstavi *Nije me strah* te Lyubomir Zhelev za animaciju ali i scenski pokret te zvučnu artikulaciju lika u predstavi *Obitelj Samsa*. Posebne nagrade stručnog žirija dodijeljene su predstavi *U zemlji prstnih lutaka* za osmišljavanje i realizaciju umjetničko-edukativno-interaktivnog projekta/predstave, predstavi *Obitelj Samsa* za inovativnu scensku adaptaciju važne i aktualne filozofske teme – različitosti, te predstavi *Mala mišica ili Bajka o poljskoj mišici koja je željela biti dama* za veselu inscenaciju važnih životnih izbora i problema na duhovit i poučan način.

49. PIF je konačno bio na dobrom tragu da privuče raznovrsnu publiku i dokaže da je lutkarstvo umjetnička, a ne dobná kategorija. Omogućio nam je gledanje različitih lutkarskih izričaja iz čak deset zemalja, a samim time i obogatio naše znanje. Potreba za lutkom neće se dati lako iskorijeniti iz nas, što starost ovog festivala i dokazuje. Što stariji to bolji, rekli bi ljudi, nadamo se da će tako biti s jubilarim 50. PIF-om jer ova vjerodostojna tradicija posvećena čudesnoj lutki zaslužuje i više od toga.